

Производња лековитог и ароматичног биља у Србији

УВОДНЕ ИНФОРМАЦИЈЕ

(историјат, обим, тржиште, модели производње)

Др Драгоја Радановић

Институт за проучавање лековитог биља „Др Јосиф Панчић“ Београд

Едукација саветодаваца;

Модул 4: Процена стања на газдинству за организовање производње лековитог, зачинског и ароматичног биља, технологија производње и стратегија унапређења прераде, **Министарство пољопривреде, ИПН, ПСС, септембар 2023. године**

POJAM:

Lekovito bilje u širem smislu, pored medicinskog, obuhvata i aromatično i kulinarsko bilje kao i drugo bilje koje se koristi u proizvodnji mirisa, veterini, industriji boja, za aromatizovanje i ukrašavanje hrane a u nekim slučajevima i za duhovnu upotrebu. Zavisno od vrste, koriste se praktično svi delovi; **listovi, koren, cvetovi, seme (plod), kora, smola i perikarp.**

U internacionalnoj komunikaciji za ovu široku grupu biljaka ustalio se termin „**herbs**“.

U našoj zemlji uobičajeno se koristi termin **lekovito i aromatično bilje (LAB)** ili samo **lekovito bilje**“

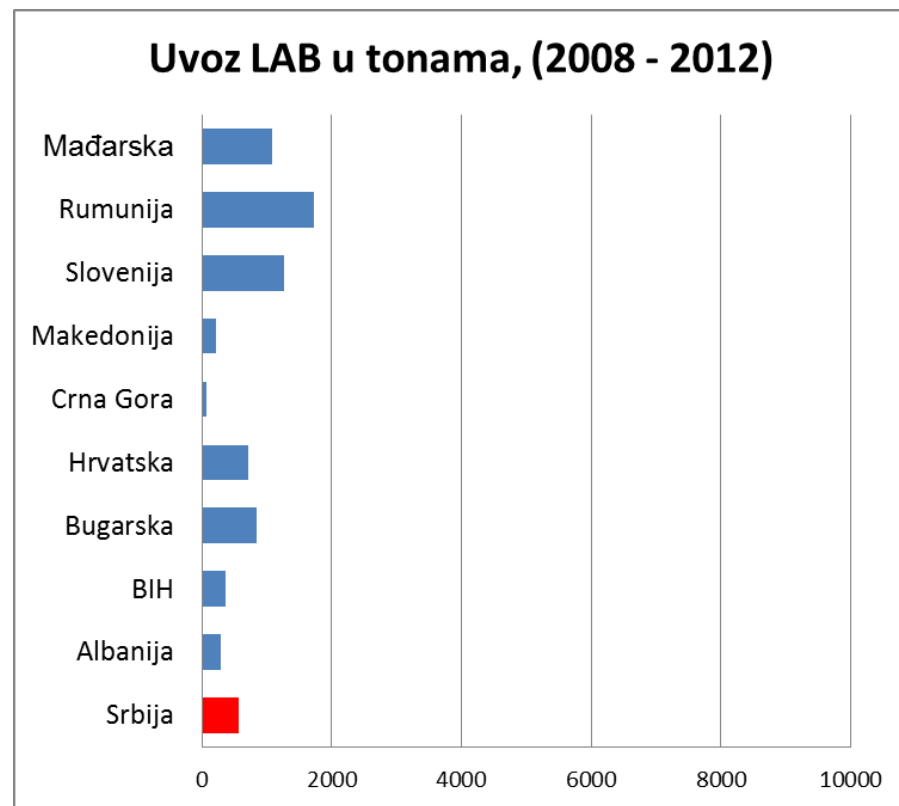
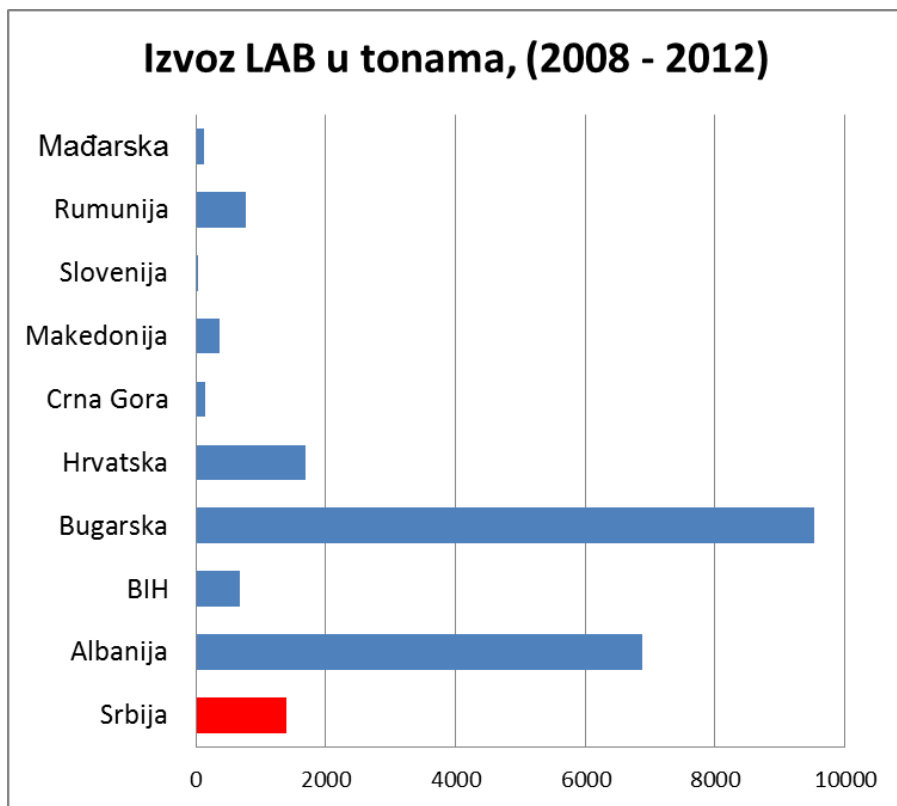

- **Interes tržišta** u celom Svetu već decenijama je u porastu.
- Tokom dužeg perioda beleži se eksponencijalni rast trgovine lekovitim biljkama i/ili proizvodima.
- **Svetska trgovina** lekovitim biljkama i proizvodima u 2020. godini procenjena je na oko 100 milijardi dolara,
- Prognozira se rast na **390 milijardi dolara u 2028. godini.**

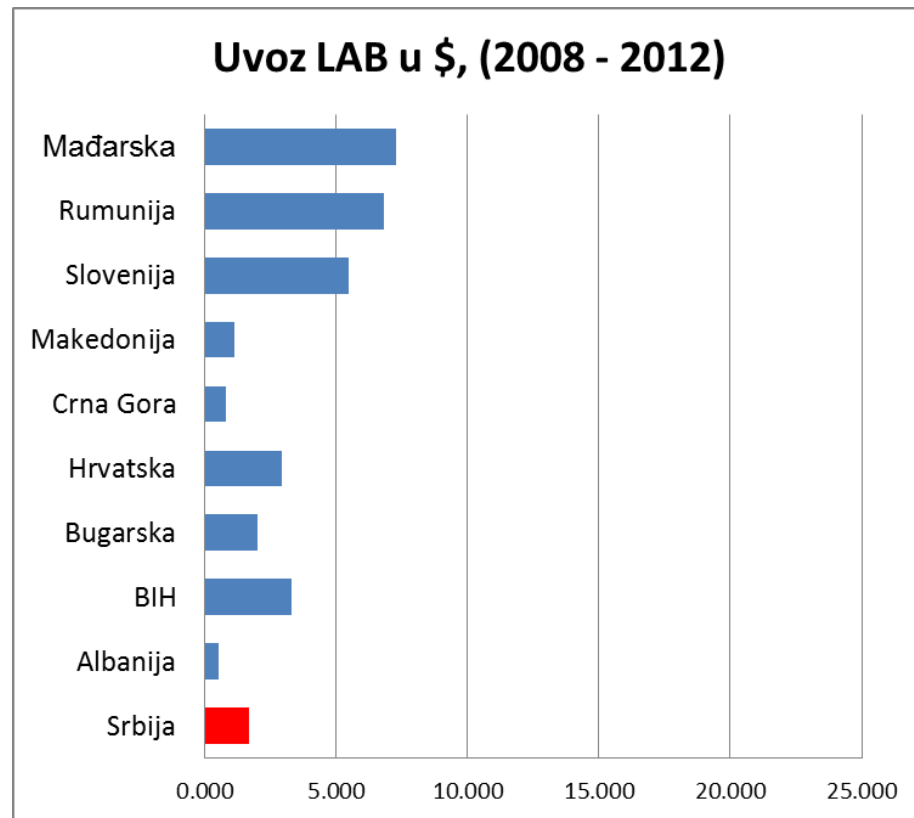
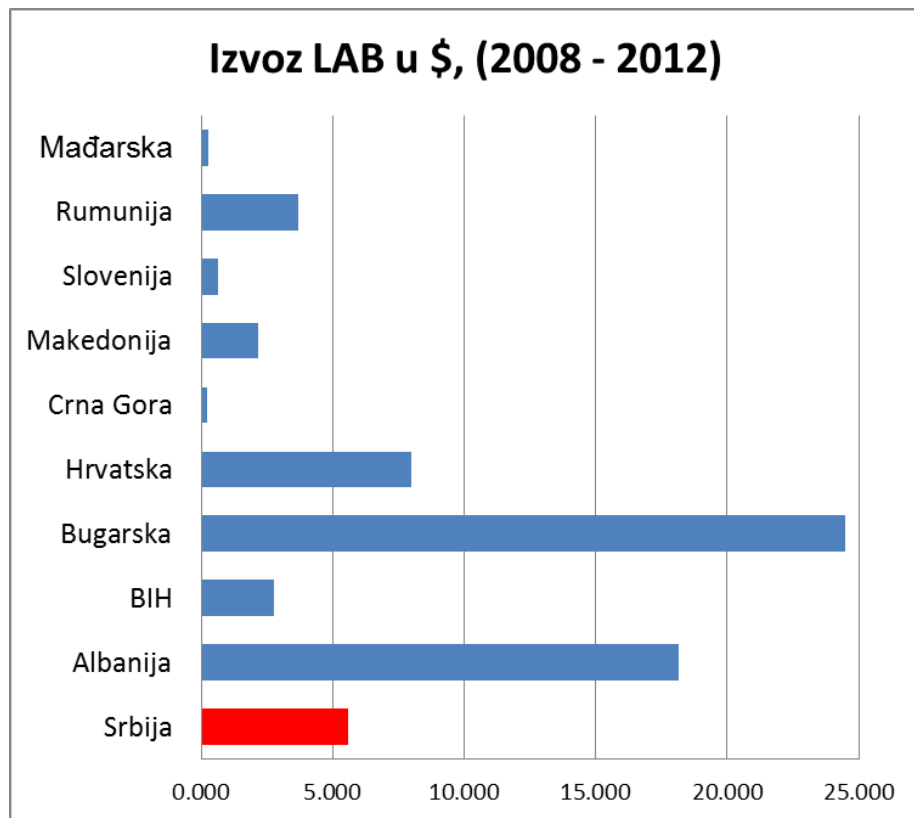
Promet lekovitog i aromatičnog bilja Srbije, zemalja u okruženju od 2008–2012. godine (u tonama)

UNSTAD COMTRADE baza podataka 2013. god.

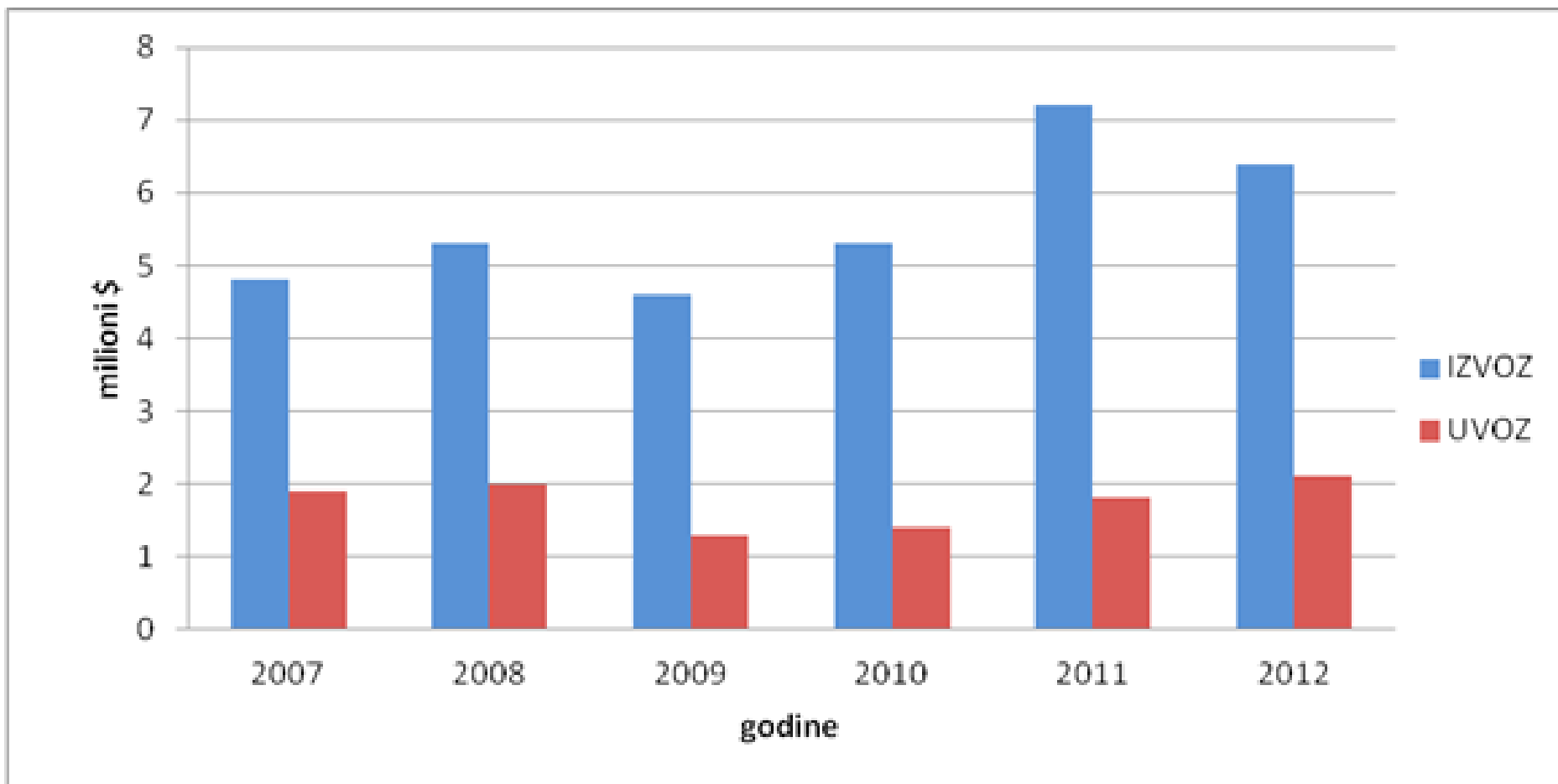
Promet lekovitog i aromatičnog bilja Srbije, zemalja u okruženju od 2008–2012. godine (milion \$)

UNSTAD COMTRADE baza podataka 2013. god.

Spoljno-trgovinska razmena lekovitog i aromatičnog bilja Srbije od 2007–2012. godine

UNSTAD, baza podataka 2013. god.

Izvor: Svetlana Turudija Živanović, **Doktorska disertacija, Polj. Fakultet Beograd, 2015. god.**

**Izvoz - Uvoz lekovitog bilja, čaja, začinskog i aromatičnog bilja u Srbiji od
2005–2012. godine (milion \$)**

IZVOZ	Prosečna vrednost	Interval varijacije	
		Min.	Max.
Ukupno	15,7	9,7	19,8
Lekovito bilje	5,2	3,4	7,3
Čaj	0,53	0,24	0,64
Začinsko i aromat. bilje	9,96	6,0	13,0
UVOZ	Prosečna vrednost	Interval varijacije	
		Min.	Max.
Ukupno	5,92	3,40	7,90
Lekovito bilje	1,77	1,20	2,40
Čaj	0,66	0,38	0,99
Začinsko i aromat. bilje	3,47	1,80	4,80

U izvozu LAB iz Srbije značajan je udeo sakupljenog bilja iz prirode

U Srbiji se sakupljanjem iz prirode najviše obezbeđuju sledeće LAB vrste

Kleka

Juniperus comunis

Cvet lipe

Tiliae flos

Hajdučka trava

Achillea millefolium

Kantarion

Hypericum perforatum

Beli slez

Althea officinalis

Sremuš (Medveđi luk)

Alium ursinum

Majkina dušica

Thymus serpyllum

U izvozu LAB iz Srbije manji udeo potiče iz kultivacije

Vodeće LAB kulture koje se gaje u Srbiji**

ВРСТА SPECIES	ПОВРШИНА AREA (ha)	ПРИНОС (С.М.) (kg/ha) YIELD (D.M.)	БИЉНИ ДЕО PLANT PART
Питома нана (<i>Mentha piperita</i> L.)	500 – 1500	1000 – 2000	лист – folium
Камилица (<i>Cham. recutita</i> (L.) Rausch.)	400 – 1200	300 – 600	цвет – flos
Морач (<i>Foeniculum vulgare</i> Mill.)	100 – 500	1000 – 1500	плод - fructus
Матичњак (<i>Melissa officinalis</i> L.)	200 – 500	3000 – 6000	херба *
Одољен (<i>Valeriana officinalis</i> L.)	50 – 300	1000 – 3000	корен – radix
Ангелика (<i>Angelica arhangelica</i> L.)	30 – 100	1000 – 3000	корен – radix
Бели слез (<i>Althea officinalis</i> L.)	10 – 30	600 – 1500	корен – radix
Лаванда (<i>Lavandula</i> sp.)	30 – 350	800 – 2000	цвет – flos
Естрагон (<i>Artemisia dracunculus</i> L.)	50 – 100	1000 – 2000	лист – folium
Невен (<i>Calendula officinalis</i> L.)	20 – 50	800 – 1500	цвет – flos
Ким (<i>Carum carvi</i> L)	50 – 100	600 – 2000	плод – fructus
Анис (<i>Pimpinela anisum</i> L.)	30 – 100	600 – 1500	плод – fructus
Коријандар (<i>Coriandrum sativum</i> L.)	200 – 500	800 – 1500	плод – fructus
Бела слачица (<i>Sinapis alba</i> L.)	200 – 500	1000 – 2000	семе – semen
Тимијан (<i>Thymus vulgaris</i> L.)	50 – 200	2000 – 3000	херба *

* херба – осушени надземни део биљке у фази технолошке зрелости

**podaci su iz različitih izvora i perioda

Generalno, lekovito i aromatično bilje gaji se na relativno malim površinama*

Kina	460.000 ha
India	300.000 ha
EU	180.000 ha
Mađarska	40.000 ha
Poljska	30.000 ha
Srbija	~ 2.000 ha

*podaci su iz različitih izvora i perioda

Postojeći tržišni koncepti proizvodnje LAB u Srbiji

- **Proizvodnja za poznatog kupca**
 - Prerađivači / veletrgovci – izvoznici LAB
 - Kooperantski / klasični kupoprodajni odnos
- **Proizvodnja za slobodno tržište**
 - Ponuda potražnja /rizici – prednosti
- **Proizvodnja za sopstvene potrebe**
 - Maloprodaja u sopstvenoj režiji
 - Sopstvena prerada u proizvode na bazi LAB

Prednosti gajenja LAB:

- Gaje se vrste (sorte, varijeteti, populacije) poznate (zahtevane) botaničke pripadnosti,
- Žetva (berba) može da se sprovodi u optimalnoj razvojnoj fazi biljke,
- Obezbeđuje se dovoljna (planirana) količina biljne sirovine kontrolisanog ujednačenog kvaliteta,
- Izbegava se neujednačenost karakteristična za sirovine sakupljene iz prirode,
- Gajenjem se smanjuje pritisak na sakupljanje samoniklog billja, čime se čuvaju prirodne populacije i postojeći biljni diverzitet

Kako započeti gajenje LAB?

- **Procena sposobnosti gazdinstva**
- **Pravilan izbor vrsta za gajenje**
- **Odgovarajući model proizvodnje**
- **Tržište (kupac i odgovarajuća kalkulacija)**